

De Korhaan

Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken



jaargang 53, nummer 3
herfst 2019

De Korhaan,
verenigingsuitgave van de
'Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken'

Jaargang 53
nummer 3, herfst 2019
Verschijnt 4 x per jaar
ISSN: 0929-876

Redactieadres

redactie@vwggooi.nl
R.G. (Rob) Moolenbeek, eindredacteur (a.i.)
Mr. J.C. Buhrmannlaan 42
1244 PH Ankeveen

Redactie

Renée Beekman
Dick Jonkers
Jelle Hogenbirk
Hans Hover
Paul Keuning
Rob Moolenbeek
Ton van den Oudenalder (a.i.)
Jeannette Tas

Ledenadministratie

ledenadministratie@vwggooi.nl
Pieternel Vlasblom
Gaast 31
1274 AP Huizen
035-5261224

Advertenties

In overleg met de redactie

Drukkerij

Ten Herkel Loosdrecht

Inleveren kopij

Uiterlijk: voor de 28ste van de maanden
december, maart, juni, september

*Het overnemen van artikelen is uitsluitend
toegestaan na overleg met de redactie.*

*De redactie behoudt zich het recht voor
artikelen te weigeren.*

*De auteurs zijn zelf verantwoordelijk voor de
inhoud van hun artikelen en bijbehorend
copyright van beeldmateriaal.*

inhoud

6 Rode lijsters: dit keer de blauwe kiekendief

*In deze rubriek wordt aandacht besteed aan vogelsoorten
die ernstig worden bedreigd.*

23 Wouw: en nu, het visdiefje

Opmerkelijke waarnemingen van een vogelaar

24 Wulpen tussen Vecht en Eem

Vogel van het jaar 2019

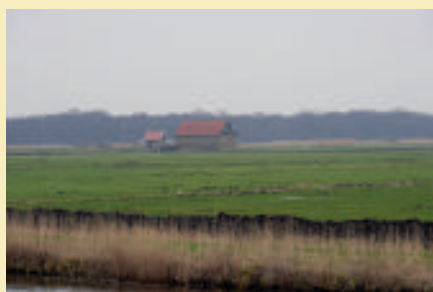


en verder

- 3 Greep uit de VWG-activiteiten en Van de redactie
- 4 Van de voorzitter en illustratie van Doortje van Dijk
- 5 De grauwe gans
- 9 Voorjaarsexcursie naar Varna in Bulgarije
- 11 Na 8 jaar worden deze zwaluwnesten bewoond
- 12 Ontvangen literatuur
- 13 Boekbespreking over 'De Scharrelaar'
- 14 Vogelexcursie naar Einde Gooi
- 16 Voorjaarsinventarisatie
Vogelringstation Oud Valkenveen
- 18 Wat zien ik: kauwen
- 19 Vogeltreffers
- 26 Illustratie van Doortje van Dijk
- 28 Het voorkomen van de slobeend in
de westelijke Eempolders
- 30 Een grote gele kwik in je tuin in Huizen
- 31 Geen vogeloverlast bij 'airport' Lelystad
- 32 Boekbesprekingen: Veldgids vogeltrek en
Het dwarse vogelboek
- 33 VWG nadere informatie
- 34 Programma
- 35 Adressen

een greep uit de VWG activiteiten

In het programma vind je vanaf nu ook de 'vergaderingen' van de verschillende groepen binnen onze vereniging, zoals dit najaar die van het vogelringstation (woensdagavond 30 oktober), de weidevogelnestbeschermingsgroep (woensdagavond 13 november) en de broedvogelinventarisatiegroep



Hilversumse Bovenmeent

(zaterdagochtend 7 december). Dit zijn mooie bijeenkomsten om mee te maken en veel informatie over wat er aan resultaten en plannen zijn komt voorbij. Ook al ben je niet actief in deze groep(en), dan ben je (zonder verplichtingen) van harte welkom. Ga hier eens je licht opsteken, maar meld je wel even aan (zie e-mail adressen in het programma), zodat er rekening gehouden kan worden met het aantal te verwachten mensen.



Informatieschuur Goois Natuur Reservaat

Het lezingenprogramma staat komende maanden bol van lezingen verzorgd onze eigen leden. Dat zijn dus ook heel mooie avonden om meer te weten te komen over het wel en wee van de vogels in ons eigen werkgebied.



Van de redactie REDACTIE

Voor u ligt weer een goed gevulde Korhaan. Van alles komt weer aan bod. Een leerzaam en uitgebreid artikel over de blauwe kiekendief en de visdief. Diverse boek en tijdschriften artikelen zodat u weet waar u uw geld aan kunt besteden. Verder excursieverslagen uit zowel ons werkgebied als van de buitenlandreis naar Bulgarije. En leuke kleine verhalen van Loes en Paul van der Poel. Ziet u ook iets wat de moeite van het vertellen waard is, noteer het en stuur het aan ons op. In het Jaar van de Wulp geeft Dick Jonkers een uitgebreid verhaal over deze helaas uit het Gooi verdwenen soort. De ringgroep doet weer verslag van haar voorjaarsvangsten en Jan Mooij behandelt traditiegetrouw het voorkomen van één van de vogels (dit maal de slobeend) in de Eempolders.

In de vorige Korhaan deed ik een oproep om gegevens over op daken broedende scholeksters in ons werkgebied aan mij door te geven. Het maakt deel uit van een landelijke inventarisatie. Een vijftal VWG-ers gaf aan mij waarnemingen door. Niet gek, zou je denken voor een VWG met ruim 800 leden. Maar naar aanleiding van dit artikel in de Korhaan werd ik gebeld door een journalist van de Gooi- en Eemlander. Zij wilde wel een oproep plaatsen en meer dan 15 mensen uit het Gooi en omstreken gaven gehoor aan mijn oproep. Dat wil natuurlijk niet zeggen dat ik u nu aanbeveel om alleen maar de Gooi- en Eemlander te lezen en De Korhaan te vergeten.

Ik hoop in het volgende nummer van De Korhaan een kort overzicht van deze dakbroedende scholeksters te geven maar raad u aan voor een oproep over vogelwaarnemingen ook de Gooi- en Eemlander te benaderen.

Veel leesplezier.

R.G. (Rob) Moolenbeek

Grote gele kwikstaart (1e winter) foeragereert bij de vijver (artikel op pagina 30)

Paul van der Poel



Van de voorzitter

Op het moment dat ik dit schrijf, is de tweede dag op rij in Nederland het hittesterecord gebroken. Het is volop vakantieperiode en er heerst een soort van rust in het land. Ook de vogels houden zich nogal rustig. De broedzorg hebben ze nagenoeg al achter de rug. Tijd om weer op krachten te komen en het verkleed te gaan vervangen. Tegen de tijd dat je dit leest staat de herfst voor de deur en is ook de grote migratie alweer op gang gekomen. Voor vogel- en natuurliefhebbers is er steeds veel moois te beleven.

Maar helaas moeten we echter voortdurend aan de slag, ons inspannen en wapenen om de resterende natuur in ons werkgebied te verdedigen tegen plannen van o.a. recreatieondernemers. Op dit moment zijn er voornemens voor meer en meer recreatie op de Dode Hond.

Het gaat hier om uitbreiding van het aantal aanlegplaatsen en overnachtingen. Bij Oud Valkeveen is sprake van uitbreiding van het pretpark. Bij het Gooimeer van Blaricum, Huizen en Muiden gaat het om de exploitatie van oevers en aanleg van havens. En in de Vechtplassen betreft het vaarroutes door de Loenderveensche Plas, de Vuntus en de 's-Gravelandse Vaart. Steeds opnieuw duiken er weer plannen op tegen de wens van de bewoners en de afspraken voor natuurbehoud in.

Natuurlijk willen wij als Vogelwerkgroep dat de inwoners en hun gasten kunnen genieten van de natuur in de eigen omgeving. Tegelijkertijd zien we, dat met een stijgende bevolkingsdichtheid, we moeten woekeren met de ruimte om ook voldoende gelegenheid te bieden om buiten te recreëren. In die belangenstrijd

echter zullen wij als vogelaars een stem moeten blijven geven aan de natuur en de vogels. Zeker als we zien dat dit belang wordt bedreigd door recreatieondernemers en hun politieke medestanders. Die zien de natuur vooral als een terrein om te exploiteren voor hun commerciële recreatiedoeleinden. In deze strijd kunnen we al onze kennis en verzamelde resultaten van inventarisaties en tellingen dan weer goed gebruiken. Dus als jij ook begaan bent met de vogels en de natuur in ons werkgebied, dan kan je, in en met onze Vogelwerkgroep, op heel veel manieren je steentje bijdragen. Dit, zodat ook de mensen na ons in een wereld leven, waar genoten wordt van die mooie natuur en de vogels die daar onderdeel van zijn.

Piet Spooenberg

Is dit nou een ganzen-ei of een grutto-ei?





Familie grauwe gans in gelid naar



Grauwe gans met dons jongeren

beide foto van 's Paul van der Poel

Grauwe gans: (on)gewoon

Loes & Paul van der Poel

Van holenbroeders, zoals bergeend en brilduiker is bekend dat de moedervogels soms ver van water broedgelegenheid hebben en daarom met de jongen een hele tocht naar water moeten afleggen. Zo troffen wij een keer in Duitsland midden in het bos een vrouwtje brilduiker aan met een stoet kuikens in donskleed op weg naar een meer op ongeveer een kilometer afstand. Kennelijk hebben zulke vogels een intern kompas, dat ze naar de gewenste plek wijst.

De grauwe gans daarentegen broedt op een bodemnest, doorgaans dicht bij water en in de buurt van grasland, waar de kuikens goed kunnen grazen.

Het was dan ook een grote verrassing wat wij dit jaar op 8 april meemaakten. Wij kwamen met de fiets bij de Zwaluwenberg de fietsbrug over de A27 over en we zagen een familie grauwe ganzen, die net het fietspad was overgestoken. De stoet van ma en pa met zeven donskuikens liep naar het ecoduct over de Utrechtseweg. Door de oneffenheden in het terrein verloren we ze uit het oog, maar we verwachtten ze aan te treffen in de poel aan de voet van het ecoduct. Toen ze daar echter niet 'opdoeken' reden we over het ecoduct om te kijken of ze naar de poel aan de andere kant van het ecoduct zouden gaan. De stoet liep half verscholen achter de

boomstammen die op het ecoduct liggen en was niet van plan de poel te bezoeken. Nadat ze het ecoduct overgestoken waren koos de leidster resoluut een weg het bos in, pal west, richting Tienhovensch Kanaal (kortste afstand hemelsbreed ruim 600 meter). Helaas hebben we deze reislustige familie niet meer aangetroffen en bleven we zitten met allerlei vragen: Hebben grauwe ganzen eenzelfde kompas als brilduikers? Waar hebben ze gebroed (mogelijk het Hilversumsch Wasmeer)? Hoe passeren ze alle obstakels onderweg, zoals rasters en hekken?



Blauwe kiekendief

Bert Roelofs



Blauwe kiekendief: jager van weidse vlakten

Carel de Vink

Bij het handjevol vogels dat in staat is om druk pratende vogelaars in één klap stil te krijgen, zoals een zeearend of morinelplevier dat kunnen, hoort ook de blauwe kiekendief. Minder spectaculair, maar toch! Met zijn bijna vertraagd ogende schommelvlucht vol aarzelingen en korte zweefmomenten, legt hij (of in onze regio meestal een zij) de praatjesmakers abrupt het zwijgen op. Spreeuwen ballen samen boven de polder, goudplevieren stuiven naar grote hoogte in een waaier van melancholiek geluid, Kieviten dwarrelen als opgewaaide sneeuwvlokken. De 'blauwe kiek' beheerst het veld!

Het gaat wisselend met de roofvogels van Europa. Oehoe en slechtvalk floreren, de zeearend en visarend veroveren nieuwe gebieden, terwijl torenvalk en velduil een neerwaartse curve vertonen. Een van de meest in aantal slinkende soorten is *Circus cyaneus*, de blauwe kiekendief. Dat speelt in heel zijn Europese areaal. In ons land is dat wel heel duidelijk. Waren er, in de 'bloeitijd' van de IJsselmeerpolders, daar en op de Waddeneilanden, jaarlijks zo'n 140 broedparen, nu haalt de 'azuurkleurige cirkelaar' (wat zijn

wetenschappelijke naam wil zeggen) daarvan hooguit het tiende deel! Zelfs in voormalige bolwerken als Scandinavië, het Verenigd Koninkrijk, Frankrijk en vermoedelijk ook in Rusland, slinken de aantallen. In Nederland moeten we het doen met een kleine bezetting op Texel en in Oost-Groningen. Incidenteel vindt er nog een broedgeval in Flevoland of op Terschelling plaats. Het is wel heel lang geleden dat er in ons gebied van een broedgeval sprake was. Jonkers et al. (1987) meldden

broedparen in het Naardermeer in het begin van de vorige eeuw en een broedgeval aan de monding van de Eem in 1975, waar zich toen nog een uniek natuurreservaat bevond. We zien de 'blauwe' voornamelijk als doortrekker vanaf eind juli, begin augustus en als wintergast. Zelden boven de bebouwing. Uit eigen waarneming meen ik te weten dat ze alleen bij harde wind of storm niet uitwijken voor een woonkern. Of dat te maken heeft met verdrijving, of dat het kiezen van een rechte lijn energiebesparing oplevert, zodat er niet om de huizenmassa heen gevlogen wordt, is daarbij niet duidelijk. Lentewaarnemingen na half april betreffen late doortrekkers en zijn tamelijk zeldzaam. De meeste waarnemingen worden dus in het winterhalfjaar gedaan, voornamelijk in Eemland, de polders rond Weesp en daarbij aansluitend ruig rietland in de zones rond het Naardermeer. Slaapplaatsen, zoals die vanouds met bescheiden aantallen langs de Randmeren te vinden waren, doen zich al decennialang niet meer voor. De Oostvaardersplassen en het IJperveld zijn

Blauwe kiekendief

Bert Roelofs



nu de meest nabijgelegen plekken met slaappleaatsen. Dat laatste toevluchtsoord herbergde in de winter van 2018/19 maximaal vier overnachtende exemplaren (mondelinge informatie). Het aantal overwinterende exemplaren bedraagt voor heel Nederland ruim 400. In de broedtijd gaat het om (naast wat late doortrekkers) nog geen dertig vogels. Wie de soort natrekt bij de regio Het Gooi op waarneming.nl ziet dat het aandeel van waarnemingen op heidevelden en de Vechtplassen gering is. Ook gaat het om maar een klein aandeel van volwassen mannetjes. In meerderheid gaat het om vogels in 'vrouwkleed', waarbij slechts enkele waarnemers onderscheid maken tussen volwassen vrouwtjes en vrijwel identiek getekende onvolwassen vogels. Beide zijn overwegend bruin met sterk gestreepte en gebandeerde details en een opvallend witte stuit. De afgeronde, niet spits ogende vleugels vormen een goed hanteerbaar onderscheid met twee soorten die een behoorlijke mate van gelijkenis vertonen: de grauwe en de steppekiekendief. Beide laatstgenoemde soorten worden hier nauwelijks gezien, waarbij de grauwe een pure zomersoort is. Die valt dus als optie af bij winterse kiekendieven. Deze beide hebben een handpen minder, wat hun vleugels een spitse, bijna valkachtige vorm verleent. Koptekening en het patroon van de bandering op de ondervleugels ondersteunen de herkenning. Met de bruine kiekendief zijn de kleur- en formaatverschillen veel duidelijker. De laatste mist de witte stuit. Mannetjes van de blauwe kiekendief hebben een lichtgrijs kleed met iets donkerder grijze kop, donkere vleugelachtterrand en zwarte handpennen ('voller' dan de puntige spitsen van de steppekiek, die de donkere vleugelrand mist). De witte stuit van het mannetje valt minder op door het geringe contrast met de grijze rug en vleugels. Tijdens het jagen vliegen blauwe kiekendieven laag over open terrein, met veel 'haperingen', waarbij niet zelden even achterwaarts gewiekt wordt. Tussentijds wordt veelvuldig gebruik gemaakt van zweefmomenten, waarbij de vleugels de voor kiekendieven kenmerkende, ondiepe V vormen. Hoog overtrekkende kiekendieven vertonen gewoonlijk een gestage roeivlucht, afgewisseld met (afhankelijk van de wind) kortstondige



Blauwe kiekendief

Bert Roelofs

glijvluchten. Cirkelen gebeurt vooral boven slaap- en rustplaatsen en boven het nest. Tijdens de balts laten de vogels kekkerende geluiden horen; voor het overige zijn ze nogal zwijgzaam. De balts bestaat uit herhaalde, diepe golfvluchten vanaf grote hoogte door het mannetje boven het vrouwtje, dat heel soms hierin meegaat. Om dat te zien moeten we bij de laatste steunpunten in ons land zijn. Vooral in Oost-Groningen profiteert de soort van de beschermingsmaatregelen, gericht op de grauwe kiekendief. Wereldwijd komt de blauwe kiekendief voor in drie ondersoorten: de nominaatvorm in Eurazië, van Ierland tot aan de kusten van de Pacific in het oosten; verder in Noord-Amerika ('northern harrier') en Zuid-Amerika. Het aantal broedvogels ten westen van de Oeral wordt geschat op ongeveer 30.000. Dat waren er in de vorige eeuw twintigduizend meer. Het is aardig om de namen in andere landen te vergelijken. Voor de Britten is het vooral een pluimveedief: hen harrier. De Duitsers koppelen hem aan zijn biotoop: Kornweihe (korenwouw), terwijl onder andere Denen en Spanjaarden ('bleke' kiekendief) zich, net als bij ons, richten op het lichtgrijze verenkleed van het mannetje. Noren zien hem als moerasbewoner (myrhauk). Boeiend is de benaming 'roggemoer' in Groningen, waarmee kinderen werden bang gemaakt: "Pas op dat de roggemoer joe nait krigt!" Zag je in het roggeveld halmen afwijkend bewegen, dan was dat 'roggemoeder', niet de wind. Maar naast afschrikmiddel werd

de roggemoer ook gezien als waakzaam oog boven het roggeveld, waarbij ze door muizen te grijpen de opbrengst beschermden (www.wnve.nl). Zoals eerder aangegeven, is de wetenschappelijke naam gebaseerd op het cirkelen van wouwen boven het veld, waarbij het verenkleed van het mannetje de toevoeging 'azuur' verklaart. Onderzoek naar prooidieren bij een slaappleaats in de Onlanden (Van Boekel, W. & P. Berghuis, 2014) door het verzamelen van ruim 400 braakballen, leverde een totaal op van 681 kleine knaagdieren op 762 prooien (89%), aangevuld met voornamelijk waterrallen (23) en watersnippen (13), naast enkele kleine vogels. De grotere vogels en soms grotere knaagdieren worden geslagen door vrouwtjes, die groter zijn dan de mannetjes. In de zomer worden ook wel amfibieën en reptielen bemachtigd. Maar veld-, aardmuizen en elders ook siesels (een grondeekhoorn) en lemmingen vormen het stapelvoedsel. De achteruitgang van de soort wordt voor een deel verklaard door het uitblijven van piekjaren van de veldmuis, al bracht de veldmuizenplaag in 2014 geen opleving. In Engeland ontbrak in 2013 de 'hen harrier' als broedvogel, terwijl de aantallen in Schotland (toch nog enkele honderden) al meerdere jaren flink dalen. Zoals bij ons met de grauwe kiekendief gebeurt, worden blauwe kiekens in de UK van satellietzenders voorzien om tot een betere bescherming te komen (voor meer informatie: zie volgende bladzijde

<http://ww2.rspb.org.uk/our-work/conservation/henharrierlife/>). Groningse jongen worden voorzien van kleurringen. In Zwitserland, België en Luxemburg is de Kornweihe/busard saint martin inmiddels als broedvogel uitgestorven. Wat de jaagwijze van de blauwe kiekendief bijzonder maakt, is de kopvorm. Net als bij uilen is het gezicht enigermate schotelvormig, wat het jagen op gehoor bevordert. Dit verschijnsel (waardoor de ronde kopvorm uilachtig aandoet) is uniek onder de dagrovers. In de negentiende eeuw koos Nilsson voor een wetenschappelijke naamvariant: *Circus strigiceps* (strix is uil; uilenkop). Net als bij andere kiekendieven wordt in de broedtijd door het mannetje gejaagd, waarna de prooi in de lucht wordt 'afgeworpen' en door het vrouwtje in vlucht wordt opgevangen. Het nest bevindt zich gewoonlijk als platgedrukte hoop halmen in ruigte of tussen gewassen op de bodem. Een bij deze soort bekend verschijnsel is het broeden in los kolonieverband, waarbij mannetjes niet zelden meer dan één vrouwtje onderhouden. Ofschoon het mannetje dan meer jongen moet voeden en dergelijke nesten een lagere reproductie tonen, lijken de voordelen op te wegen tegen de nadelen. Per saldo verkrijgt het mannetje meer nakomelingen, terwijl voor de vrouwtjes het delen van een partner te verliezen valt boven het ongepaard blijven of het zich tevreden moeten stellen met een minder geslaagde (nog te jonge?) man. Dit alles wijst op een scheve verhouding in de opbouw van de populatie, waarbij sprake is van een vrouwtjesoverschot. De levensverwachting wordt geschat op ruim 16 jaar. Pas vanaf het derde of vierde levensjaar zijn de vogels geslachtsrijp, al zijn broedpogingen van deze jonge vogels zelden succesvol. Naast veranderingen in de landbouw (vroeger en vaker oogsten, maïs in plaats van granen) vormen verstoring (toerisme, ook vogelaars! maar ook nog steeds stroperij en moedwillige verstoring), de vos, stropende honden en andere predatoren een opeenstapeling van gevaren voor het broedsel. De verminderde winteraantallen wijzen erop dat ook in streken waar onze overwinteraars vandaan komen, die problemen spelen. Al zal ook het meer



Blauwe kiekendief 🦅

Bert Roelofs

noordelijk overwinteren door de klimaatverandering een deel van de verklaring bieden. Zowel trektelposten, langjarige watervogeltellingen (waarbij enkele roofvogels worden 'meegenomen') als PTT-tellingen (jaarlijks in december gehouden punt-transect-tellingen) wijzen op slinkende presentie. En ondanks de toename van veldactiviteit van vogelaars, wijzen ook de aantallen op waarnemingssites op afname. Wie in onze regio speurt naar meldingen, ontdekt dat het de laatste winters gaat om enige doortrek (Eempolders, Vechtplassengebied, kuststrook van de Randmeren; sporadisch elders) en slechts enkele pleisteraars. Voor de laatste winter ging het daarbij om één vrouwtje (onvolwassen vogel die geregeld in de Eempolders te zien was of misschien twee verschillende) en een exemplaar rond het Naardermeer en de aangrenzende polders (Aetsveld e.d.), eveneens in vrouwkleed. In deze winter waren er dus maximaal drie overwinteraars. Sporadisch werd in het winterseizoen een passerend mannetje gemeld. Opvallend genoeg zijn er ook gebieden, met name in Limburg, Zeeland en in het noorden van ons land, waar het om merendeels volwassen mannetjes gaat. Het is niet ondenkbaar dat een groot deel van de 'vrouwtjes' onnauwkeurig gedetermineerde, onvolwassen vogels betreft. In de Rode Lijst staat de blauwe kiekendief onder de lichtste categorie: gevoelig. Mogelijk is dat eerder te optimistisch dan de optie dat deze fraaie roofvogel door herstellende aantallen in

de volgende versie zal ontbreken. Op Texel en in Oost-Groningen wordt met alle middelen ernaar gestreefd om deze soort te behouden als broedvogel. Wie er het komende winterseizoen eentje tegenkomt, zal ongetwijfeld zijn praatje met een medevogelaar onderbreken: kijk, daar gaat er een!

Bronnen

- Génsbøl, B., 2005. Veldgids Roofvogels. KNNV Uitgeverij, Zeist.
- https://gooi.waarneming.nl/soort/view/13/blauwe_kiekendief
- <https://ww2.rspb.org.uk/henharrier>
- Jonkers, D. et al., 1987. Vogels tussen Vecht en Eem. Vogelwerkgroep Gooi en Omstreken, Hilversum.
- Newton, I., 1991. Roofvogels. M&P Uitgeverij, Weert.
- Snyder, N. & H., 1991. Raptors (North American Birds of Prey). Vancouver.
- Sovon Vogelonderzoek Nederland, *Vogelatlas 2018*. Kosmos uitgeverij Utrecht/Antwerpen.
- Svensson, L., 2010, ANWB Vogelgids van Europa. ANWB Media/De Fontein/Tirion, Baarn.
- Van Boekel, W. & P. Berghuis, 2014. Overwinterende Blauwe Kiekendieven *Circus cyaneus* in de Onlanden. De Takkeling 22(3): 214-224.



Met de Vogel Werkgroep naar Varna aan (de Zwarte) Zee, Bulgarije*

De groepsfoto

In 2012 waren we al eens naar Varna geweest, en deze reis is in 2019 wegens succes geprolongerd. Dit keer was de belangstelling nog groter; toen 36 deelnemers en nu maar liefst 52. Het was alweer onze vierde reis naar Bulgarije, dat steeds meer ontdekt wordt als vogelbestemming, het heeft een zeer varieerd landschap met een nog ongerepte natuur.

Ten noorden en ten zuiden van Varna wordt de kust gevormd door duinen, rotsen, zandstranden, en plasdrasgebieden; er stromen rivieren de zee in, en hier en daar groeit het bos tot aan de kust. Westwaarts wordt het gebied steeds heuvel- en bergachtiger, en in het oosten ligt de Zwarte Zee met dolfijnen en diverse zeevogels. We hebben meer dan tweehonderd soorten (waaronder een doortrekkende citroenkwik) gezien, een record. Natuurlijk mussen, merels en mezen, maar ook “lifers” zoals de dunbekmeeuw, de zwartkoprietzanger en de steppebuizerd, en alles wat daar tussen zit.

Op 29 april stonden de 52 VWG-ers om vijf uur op Schiphol om via Wenen naar Varna te vliegen. Een groot gedeelte daarvan gaat elk jaar “op trek”, maar er was ook een aantal nieuwelingen, waaronder één

juveniel, die pas dit jaar lid van de Vogelwerkgroep was geworden! Om wat bij te komen gingen we na aankomst direct naar het KiniPark Hotel. Dat overtrof al onze verwachtingen; mooie ligging (rond het hotel dwergooruiltjes en een middelste bonte specht met jongen), gastvrij, goede kamers en prima eten. Zelfs de drankjes waren tot 's avonds tien uur gratis, maar we kwamen om te vogelen, en de meesten gingen dus vroeg naar bed om de volgende ochtend weer helder uit de ogen te kunnen kijken. De deelnemers waren, volgens de beproefde formule, verdeeld over vier groepjes van twee minibusjes. Elke groep had een Bulgaarse gids, die in overleg met onze chauffeurs de dagroute bepaalde. De gidsen van ons vaste contact Dimiter Georgiev kennen we al jaren, en het zijn inmiddels goede vrienden geworden. Ze

**Evert Constandse,
Bertus van den Brink &
Bert Roelofs**

deden er alles aan ons zoveel mogelijk te laten zien, waarbij ze in hun enthousiasme wel eens vergaten dat er, bij een vogeldag van acht tot half zeven, ook een ogenblikje rust hoort.

In het uitgebreide verslag worden alle bezochte plekken en waarnemingen beschreven. Hier slechts wat korte impressies van excursies naar de drie richtingen.

Ten noorden van Varna tot Kaap Kaliakra ligt een vlak gebied dat ruim honderd meter boven zeeniveau ligt. Op weg erheen zagen we de oehoe weer op dezelfde richel zitten als in 2012. Op en boven die vlakke zagen we grielen, kalenderleeuweriken en diverse roofvogels. Aan de kust eindigt die vlakke in loodrechte kliffen naar zee. Vanaf de rand van de kliffen, bij Kaap Kaliakra, zag je sterns in groepen voorbij trekken, en

roofvogels naar prooi zoeken. Helemaal in het noorden aan de Roemeense grens bij Durankulak, ligt een plasdrasgebied waar zich karekieten, de al genoemde zwartkoprietzanger en vele reigers en andere steltlopers ophielden. Zuidwaarts moet je ruim honderd kilometer naar Bourgas, de tweede grote stad aan de kust. Toen we er in 2012 waren, liep de provinciale weg langs een nog nauwelijks ontgonnen kust. Nu waren er toeristenpaleizen gebouwd, waarvan je je kunt afvragen of die nu de hoognodige economische groei zullen brengen. Met buitenlands kapitaal gefinancierd en door buitenlandse bouwvakkers gebouwd; voor de Bulgaren levert dat weinig meer op dan wat banen in de service-industrie. Wel zie je dat de landbouw, stevig gesubsidieerd door de EEG, zich gunstig ontwikkelt. Hoe het ook zij, de lange tocht naar de kuststreek van Bourgas was meer dan de moeite waard. Aan het strand, en in de nodige meertjes en vennen, zijn honderden grote sterns en diverse soorten steltlopers te zien, en let op: Dick Jonkers zag hier zijn eerste dunbekmeeuw!

Als je naar het westen gaat zijn er twee mogelijkheden; je kunt in Varna de rivier volgen, en je kunt wat zuidelijker het binnenland in, waar het steeds bergachtiger wordt. Langs de zuidelijke route zie je soorten als klauwieren, spechten, zwartkoppen en vliegenvangers, er kwam zelfs een draaihals af op gids Mladens' (kunstmatige) lokroep. Omdat er nog trek was zagen we, soms zeer hoog, grote groepen ooievaars en pelikanen overvliegen. Op de noordelijke route, nog in het industrie-gebied van Varna, kom je langs een zwaluwenwand van wel tachtig bij zes meter; honderden oeverzwaluwen (en wat bijeneters) zwermen, kwetterend en gierend, bij deze wand. Wanneer er een rover overvliegt is het plotseling doodstil, maar als het gevaar geweken is, is het weer net zo'n drukte als daarvoor. Wat verderop ligt de beroemde vlakte met de versteende bomen. Die vlakte is miljoenen jaren oud en, je kunt het je nauwelijks voorstellen, die vormde ooit de bodem van de zee. De vlakte is afgegrensd door een zestig meter hoge rotswand, de Kamani kliffen, waarvan die versteende bomen onderdeel zijn, en waar diverse roofvogels, zangvogels en klauwieren hun nest hebben. Weer wat verder



Draaihals



Alle in dit artikel opgenomen foto's zijn door Bert Roelofs gemaakt.

Middelste bonte specht nabij KiniPark Hotel

Citroenkwikstaart, Pomoriemeer





Steltkluit, Pomoriemeer

westwaarts, in een afgesloten dal, zagen we opvallend vaak roofvogels overtrekken zoals wespendien, haviken, en arenden. Op de weg terug zagen we op het land bij een boerendorp nog allerlei tapuiten, kwikstaarten, leeuweriken en een hop, maar ook de bekende grondeekhoorns. Daar hebben we ook onze steppebuizerd gesignaleerd.

Een week om niet gauw te vergeten, schitterende landschappen, prachtige waarnemingen, een uitstekend hotel, en dat alles in grote harmonie en goede sfeer! Jammer dat je er misschien niet bij was, maar elke VWG-er kan er toch een beetje van meegenieten tijdens de reünie op vrijdag 22 november. Dan houden we de foto-presentie van deze reis, en wordt de bestemming van 2020 bekend gemaakt.

**De redactie had enkele suggesties betreffende het Nederlands in dit artikel maar de auteurs staan erop dat het bovenstaande artikel zonder correcties wordt geplaatst.*



Kunstnesten voor huiszwaluwen in Eemnes na acht jaar voor het eerst bezet!

Zwaluwnesten onder de dakrand

Ger Bieshaar

Gert Bieshaar

Bij Cor Wiggerts aan de Nieuwe Maatsweg in Eemnes is dit seizoen een wondertje gebeurd. Zo'n 8 jaar geleden hebben we kunstnesten geplaatst op een gestucte plank en deze bevestigd onder de overstek tegen de ijzeren topgevel van

een daar aanwezige loods. Al die jaren was er geen activiteit van huiszwaluwen. Dit jaar zijn er echter maar liefst zeven van de acht kunstnesten bezet door de huiszwaluwen! De mogelijke verklaring voor deze vestiging is, dat meters voor de loods

enkele bomen dood zijn gegaan, die daarna verwijderd zijn. De zwaluwen hebben nu een vrije aanvliegroete. Ik ben reuze benieuwd of deze kolonie zich de komende jaren gaat uitbreiden met natuurlijke nestbouw.



Wat was er interessant in de vogelbladen?

Samengevat door Paul Keuning

De Dompchoorn jrg. 53(2) juni 2019

Tijdschrift van Natuur- en Vogelwacht 'De Vijfheerenlanden'. Chris Kramer beschrijft de maandelijkse watervogeltelling op de Linge, die gedaan wordt met vier tellers vanaf een zalmschouw van een van de tellers. Huib Vissers wordt om meerdere redenen erg gemist; hij gaf de tellingen door aan Sovon, maar overleed vorig najaar. Op de Linge worden veel grauwe ganzen, meerkoeten en wilde eenden geteld, maar ook de grote Canadese gans (133 ex. in december) en de krakeend (121 ex.) tellen duidelijk mee. Paul van der Waal behandelt in de serie 'icoonsoorten Vijfheerenland' de gierzwaluw. Jolanda Lemcke bespreekt haar ervaringen met de verschillende spechtsoorten.

Dutch Birding jrg. 41(3) 2019

Tijdschrift over palearctische vogels. E.B. Ebels et al. 'Grote Kanoeten op Texel en Terschelling'. T. Janssen 'Keizerarend in Nederland sept. 2017'. R.L. Flood 'Status of Cory's Shearwater in the western Mediterranean'. DB Actueel: houd vooral de site in de gaten, want het bericht dat er een kalenderleeuwerik is waargenomen bij Ouddorp, en het gegeven dat er drie monniksgieren in ons land waren is al zeker enkele maanden oud.

De Kruisbek jrg. 61(2) april 2019

Vogelwacht Utrecht. Bert van 't Holt 'Verdwenen Utrechtse broedvogels': De duinpieper heeft het op de Leusderheide het langst volgehouden, maar is daar verdwenen net als de hop, die ook wel drek- of stinkhaan genoemd wordt, omdat hij zijn nest niet schoon houdt. Annemarie Loof loopt een ochtendje mee met de

ringers in de Molenpolder. Hayo Nijenhuis beschrijft een van de grootste oeverzwaluwenwanden in Nederland, die in Bunschoten. Het onkruidvrij houden en het vullen met een speciaal zandmengsel hoort bij het jaarlijkse onderhoud. Bert Geelmuijden zag en fotografeerde de zwarte ibis, die bij Nijkerk neergestreken was. De gemeente Utrecht bouwt vogelvriendelijk door het plaatsen van gierzwaluwkasten en het maken van dakpanvoorzieningen voor de huismus.

De Kruisbek jrg. 61(3) juni 2019

Bert van 't Holt beschrijft in 'Bedreigde Utrechtse broedvogels' de draaihals, die het moeilijk heeft doordat er minder mieren zijn. Voor de kempiaan is de lage waterstand funest, maar in de Noordpolder te Veld heeft het natuurreserveaat gezorgd voor een comeback. De Eempolders waren in 2018 ook het woongebied voor de velduil. Sjeften Berge is nog niet klaar met Staatsbosbeheer, die het op de Amerongse Berg hebben laten gebeuren, dat er uitgebreid boswerkzaamheden plaatsvonden in de directe omgeving van een ravennest. Fraaie pentekeningen van de Pallas' boszanger, een jeugdliefde van auteur Bram Rijksen. Hayo Nijenhuis is blij met de uilen, die het met vier soorten goed doen in de omgeving van Bunschoten/Spakenburg. Uilenkasten voor de steen- en de kerkuil zorgden voor een flinke aanwas. René de Waal levert een bijzonder fraaie geïllustreerde beschrijving van de polder Arkemheen. Compliment ook aan de vormgevers van De Kruisbek!

Limosa jrg. 91(4) 2018

Tijdschrift van de Nederlandse Ornithologische Unie en Sovon. Hidde

Bult 'Afname van de zwarte specht op de Brabantse Wal' (ten zuiden van Bergen op Zoom). Deze soort is lastig te inventariseren omdat hun 'home-range', het gebied waar ze regelmatig voedsel zoeken, wel tot 400 ha groot kan zijn. Alleen op het geluid wordt het dan moeilijk om broedterritoria vast te stellen. In 2017 zijn met gerichte kartering 26 territoria geteld. Janneke Scholten en Jan Staal 'Habitatgebruik van patrijzen op de Brabantse zandgronden'. Met een gezenderde patrijshaan is opnieuw aangetoond, dat extensief grasland, slootranden, graanpercelen en maïsstoppels de habitat van de patrijzen vormen. Beschermingsmaatregelen zullen zich hierop moeten richten.

De Tringiaan jrg. 42 (2) juni 2019

VWG Schagen e.o. Frits Vloemans bespreekt het in januari dit jaar verschenen 10-jarig lopend onderzoek van Christiaan Both et al. (Universiteit



Groningen), waaruit blijkt dat het moord en doodslag is in de nestkasten, waar de koolmees en de iets later arriverende bonte vliegenvanger aanspraak op maken. De laatste legt meestal het loodje en wordt dood gepikt door de reeds broedende koolmees.

Gertjan Langedijk komt met een overzicht van de broedende kerkuilen in Noord-Holland 1990–2018. De door Gerard Mijnhout aangeleverde broedgegevens uit Het Gooi gaan op een bescheiden manier mee in de stijgende lijn, die geldt voor de hele provincie. Veel aandacht voor de gierzwaluw. Op aandringen van het bestuur is de renovatie van het kerkje in Sint Maartensbrug tijdelijk opgeschort, omdat daar ook genesteld wordt door de gierzwaluw. Over de weidevogels verzucht Truus van der Chijs "Het gaat al jaren slecht rond Schagen".

Het Vogeljaar jrg. 67(2) 2019

Henk van der Kooij vergelijkt de broedseizoenen 2016, 2017 en 2018 van

de purperreiger in ons land en concludeert: twee topjaren en een bijzonder jaar. Het inventariseren van de nesten van deze moerasbewoner was tot nu toe zeer arbeidsintensief. Met bootjes, of in waadpakken probeer je door het moeras zo dicht mogelijk bij de nesten te komen. Wordt er op 4 à 5 meter in de boomkruin van de wilg of de elzenboom genesteld, dan moet je ook nog een lange stok met een spiegel bij je hebben om in het nest te kunnen kijken. Dirk Prop kan erover meepraten; hij hielp bij het inventariseren van de Breukeleveense Plas. Het was zoeken in 'onoverzichtelijk wilgenstruweel'. Observaties met drones maken deze controles soms een stuk eenvoudiger. De trend is na een paar recordjaren gunstig. De ervaring met polyethyleen netten rondom de waterrietkragen tonen aan dat de predatiedruk door de vos en ook de aantasting van de oude rietkragen door de oprukkende grauwe gans op deze manier goed bestreden kunnen worden. Franklin

Tombeur telde van 1991 tot en met 2005 volgens de richtlijnen van de Landelijke Werkgroep Vogeltrekellingen de ochtendnajaarstrek van de graspieper in een Zeeuws-Vlaamse polder nabij de Belgische grens. Terwijl de trend een lichte daling van de getelde aantallen laat zien, vraagt de auteur zich af hoe fluctuaties in de aantallen overtrekkende graspiepers verklaard kunnen worden. Zou dat met de conditie van de graspiepers te maken kunnen hebben?

't Zwaalfje jrg. 8(1) voorjaar 2019

VWG Berkelland. Cees van Beinum stelt vast dat de sperwers rond Eibergen terrein verliezen, mede door de rigoureuze houtkap door de bosbeheerders. De sperwer houdt van dicht op elkaar staand naaldhout. Daar kunnen zij nog goed doorheen vliegen, in tegenstelling tot de havik, de oehoe en de bosuil.



Voor u gelezen door
Paul Keuning

In april 2019 is bij uitgeverij Atlas Contact het eerste nummer van De Scharrelaar verschenen, een nieuw literair tijdschrift voor vogelliefhebbers. Het blad wordt geschreven door vogelaars met liefde voor schrijven en door schrijvers met liefde voor vogels. De redactie van De Scharrelaar bestaat uit Saskia van Loenen (eindredacteur bij NRC Handelsblad en auteur van Spotvogels), Jean-Pierre Geelen (redacteur en ombudsman bij De Volkskrant en auteur van o.a. Blinde vink en Spotvogels), Emile Brugman (publisher at large bij Atlas Contact) en Caspar Dullaart (redacteur bij Atlas Contact). Het tijdschrift zal twee keer per jaar verschijnen: in de lente en in de herfst. Het zal alleen in losse verkoop beschikbaar zijn.

Het lentenummer bevat onder meer een college natuurschrijven door Koos van Zomeren, Marja Vuijsje over vogels in de Perzische literatuur, Jean-Pierre Geelen over de doorgeschoten gekte van het vogelringen en Stefan Brijs over de weergaloze roodkopklauwieren in zijn Spaanse achtertuin.

Caspar Dullaart: 'De tijd is rijp voor een literair vogeltijdschrift; een Hard Gras voor twitchers, vogelaars en vogelliefhebbers. Niet eerder verschenen er in Nederland zoveel goede vogel- en natuurboeken als nu, niet eerder werden er massaal zoveel vogelboeken gekocht als nu.'



22 april 2019
Boompiepers en
bonte vliegenvangers bij



Vogelexcursie naar Einde Gooi

Hans Booij



Bonte vliegenvanger

Hugo Weenen

Een eerste missie van de vogelexcursie op 2e Paasdag 22 april 2019 naar Einde Gooi was het spotten van de boompieper. Dat meldde Han Westendorp, nadat hij ons samen met collega excursieleider Irma Hornsveld rond 9.00 uur hartelijk had welkom geheten. We hadden ons verzameld op het parkeerterrein achter restaurant De Rading aan de Noodweg in Hilversum. Zo'n 30 enthousiaste vogelaars waren op deze zomerse 2e Paasdag naar bosgebied Einde Gooi, op de grens van Hilversum en Hollandsche Rading, getrokken. Zo werden mijn vrouw en ik ook naar deze vogelexcursie gelokt. Vogels hebben overigens al lang mijn aandacht. In mijn vroege jeugd kon ik uren gefascineerd kijken naar de tjlpende huismussen. Die zaten in groten getale op de waslijn luidruchtig te wachten, totdat er wat brood op de voertafel in onze

achtertuint werd gelegd. Ook aan de talrijke weidevogels in het voorjaar heb ik warme herinneringen. Kieviten en scholeksters vergezelden mij als ik op de fiets naar school ging. Op latere leeftijd werd ik lid van Vogelbescherming en sinds een paar jaar ben ik ook lid van de VWG. Dit jaar was ik deelnemer aan de voorjaarscursus Vogelherkenning. Een geweldig goed georganiseerde cursus, waarbij ik heel veel heb geleerd en veel nieuwe (vogel)contacten heb opgedaan. Sinds de cursus probeer ik, wanneer mogelijk, met de excursies van de VWG mee te gaan. Want dan leer je eigenlijk het meest van de vogelwereld. Genoeg verteld over mijzelf, we gaan weer terug naar de excursie. Niet lang nadat we van het parkeerterrein naar een open gebied liepen, nog aan de kant van de Hoorneboegsche Heide, werd als eerste

op een dode boomstam een staartmees gespot. Ook de zwartkop liet zich horen en zien. Niet veel later hoorde Han vaag het geluid van de boompieper. Zou de eerste missie nu al volbracht zijn? En ja hoor, even daarna mocht ik door de telescoop een prachtige slanke boompieper bewonderen. Het was mijn eerste kennismaking! Voordat we de Noodweg overstaken naar het bosgebied Einde Gooi, hoorden we nog de zanglijster overheersend zijn zangpatronen herhalend zingen. Aan de overzijde van de weg werden we verwelkomd door een enthousiaste roodborst. Even daarna werd het geluid van een bonte vliegenvanger waargenomen en niet veel later liet een vrouwtje 'bonte vlieg' zich dan ook door verrekijker en telescoop bewonderen. Nu we het geluid herkenden, hoorden we meer bonte vliegenvangers in de nabije omgeving. Of ik dat geluid bij een volgende ontmoeting weer zou herkennen is nog even de vraag. Maar al doende leert men! Een holenduif liet zich horen en zien in een oude beuk. Er staan overigens veel oude beuken op het landgoed. Net voor de koffiepauze ontstond er een discussie tussen de gidsen of ze het geluid van een zwarte specht of raaf hoorden. Het werd niet helemaal duidelijk. Na de stop vervolgden we onze weg richting de nostalgische boerderij op Einde Gooi. We werden begeleid door de schelle zang van de winterkoning. Ondertussen was het al flink wat warmer geworden en gingen vele jassen en vesten uit. Op het schitterend gelegen erf van de boerderij lieten zich in een open stal mooie roodbruine Franse



Boompieper

Jaap Bikker

Limousin koeien bewonderen en aaien. Een amicale hond, die eigenlijk met onze excursie verder mee wilde, werd weer teruggehaald door de boer. Toen we ons pad vervolgden, zaten twee prachtige putters in een jonge berk heerlijk in het zonnetje te pronken. Verderop lieten een zwartkop en een tuinfluiter zich waarachtig tegelijkertijd horen! Hun zang lijkt erg op elkaar. Ik heb begrepen dat de zwartkop wat krachtiger en met duidelijke tussenpozen zingt in vergelijking met de tuinfluiter. Het liep inmiddels alweer tegen twaalf. Op weg naar het eindpunt zagen we boven het weiland nog een zwevende torenvalk, alsof hij nog even gedag wilde zeggen. Even later deed Han zijn slotwoord en werden de gidsen enthousiast door spontaan applaus bedankt. Ik ga zeker nog eens terug naar Einde Gooi. Missie bereikt!

Het voorkomen van de Cetti's zanger in Oud Valkeveen

Rudy Schippers



Cetti's zanger Oud Valkeveen, 2019
Rudy Schippers

In 2009 is er voor het eerst een Cetti's zanger in het Gooi gevangen en ook in 2010 en 2011 konden wij op Oud Naarden in totaal zeven verschillende Cetti's zangers van een ring voorzien. Enkele vogels werden regelmatig teruggevangen en we vermoeden dat hij daar toen ook gebroed heeft, mede door de vangst van een jonge vogel. In de drie koude winterjaren daarna is hij niet meer gezien maar gelukkig kregen we hem op 27 september 2014 weer in de netten van Oud Valkeveen. Afgezien van een vogel in

april 2015 is hij niet meer waargenomen tot het naseizoen van 2017. Er konden toen maar liefst acht verschillende Cetti's zangers geringd worden. Het volgend voorjaar werd er een gevangen in april en werden twee jonge vogels in juli 2018 geringd. Later in het jaar werden nog negen vogels van een ring voorzien. Het heeft tot 2019 geduurd voordat er weer een duidelijk broedgeval is vastgesteld en tot het eind van de CES-periode (eerste week augustus) zijn er zelfs drie broedende vrouwtjes en vier

mannetjes geringd. Het is niet bekend of dit vogels van de Gooimeerkust of elders uit het Gooi betroffen, of dat ze mogelijk afkomstig zijn uit Flevoland waar ze de laatste jaren zelfs talrijk beginnen te worden.

De eerste vier jonge vogels kregen we op 23 juni in handen en in de weken daarna nogmaals zeven jonge Cetti's zangers. Mede daardoor werd er op 29 juni een nieuw dagrecord gevestigd van zeven Cetti's zangers.

Ringstation Oud Valkeveen: het voorjaar van 2019

Rudy Schippers

Met de verhalen over het gebrek aan insecten en de slagregens van 2016 nog vers in het geheugen, waren wij heel benieuwd wat ons te wachten stond voor het nieuwe jaar.

Het begon goed met de eerste broedende winterkoning en heggenmus van 23 maart, en de roodborst en de tjiptjaf lieten eveneens een vertrouwd beeld zien. Ook de andere vogels die geen lange reis hoeven te maken, zoals de baardman, waren weer als vanouds present. Helaas gold dat niet voor de merel en de zanglijster waarvan dit jaar maar één broedend vrouwtje genoteerd kon worden in tegenstelling tot voorgaande jaren waarin er minimaal twee zanglijsters en drie merels bij ons broedden.

De kleine karekiet

Voor de meest talrijke broedvogel van Oud Valkeveen, de kleine karekiet, was het verhaal iets minder positief. Hoewel de oude vogels zoals gebruikelijk eind april en de eerste week van mei terugkwamen, arriveerden de tweedejaars karekieten dit jaar later dan gebruikelijk vanwege de zware regens van begin mei in Marokko en Zuid-Spanje. Ook de extreme hitte van eind juli in ons land heeft mogelijk zijn tol geëist, zoals bleek uit de geringere aantallen jonge vogels in vergelijking met andere jaren in die periode. Gezien het uitzonderlijk goede jaar 2018 vielen de

Bekende broedgevallen	Aantal geringde jonge vogels t/m eind juli
2016 – 73	118
2017 – 49	162
2018 – 63	335
2019 – 53	159

Tabel 1: Kleine karekiet

aantallen daarom wat tegen, zoals in tabel 1 hieronder te zien is.

Het aantal broedende vrouwtjes is gebaseerd op geringde vogels met een broedstadium waaruit blijkt dat ze ofwel op de eieren zitten, ofwel jongen voeren die het nest nog niet verlaten hebben. Dit



Gaai, naar later bleek was de vogel besmet met het usutu virus

Rudy Schippers



Kuifmees, een niet algemene verschijning op Oud Valkeveen, 29 juni 2019

Rudy Schippers

aangevuld met vrouwtjes met jonge vogels die voor 15 juli het nest verlaten hebben. De werkelijke aantallen broedvogels liggen waarschijnlijk hoger omdat lang niet alle broedende vrouwtjes in de netten belanden. Bovenstaande

aantallen moeten daarom als indicatief beschouwd worden.

Bosrietzanger

De eerste vogels werden pas op 2 juni gevangen, ruim twee weken later dan



Paapje, een vroege trekker, vermoedelijk van buiten het Gooi

Rudy Schippers

gebruikelijk wat vermoedelijk veroorzaakt is door de zware regens met hagel in Zuidoost-Europa in mei dit jaar. Dat zou ook de oorzaak kunnen zijn van het feit dat niet een van de in 2018 geringde 91 bosrietzangers is teruggevangen. Uiteindelijk hebben we dit seizoen vier mannen en vier vrouwtjes van een ring kunnen voorzien. De eerste vier jonge vogels werden op 21 juli gevangen. Gezien de late aankomstdatum is het goed mogelijk dat een groot deel van de 18 jonge bosrietzangers, die in de eerste week van augustus zijn gevangen, in of nabij Oud Valkeveen geboren zijn.

Mezen

Met uitzondering van de baardman broeden er nauwelijks of geen mezen op het ringstation maar toch laat de tabel hiernaast grote aantallen mezen zien. De meeste daarvan zijn afkomstig uit de omringende tuinen terwijl SOVON liet weten dat de grote aantallen jonge pimpelmezen van dit jaar mogelijk afkomstig zijn uit Oost-Europa waar het voedselaanbod dit jaar beperkt is. In hoeverre dat ook voor onze pimpelmees geldt is niet bekend. Dit jaar hebben we nog geen mezen gevangen met een buitenlandse ring. Tabel 2 geeft een vergelijking van de nieuw geringde jonge vogels van de afgelopen vijf jaar:

	2015	2016	2017	2018	2019
Baardman			17		5
Blauwborst		2	5	2	3
Bonte vliegenvanger		1			1
Boomklever	1	1	3	1	2
Boomkruiper	19	5	12	4	7
Bosrietzanger	7	9	5	34	4
Braamsluiper				2	2
Cetti's zanger				2	11
Fitis	25	9	11	31	13
Gaai					1
Gekraagde roodstaart		1			
Glanskop	2	1			1
Grasmus	13	13	7	23	12
Grote bonte specht	6	3	12	7	7
Heggenmus	25	13	10	3	4
IJsvogel	1	3	1		
Kleine karekiet	144	118	162	335	159
Koekoek				1	
Koolmees	51	20	39	74	99
Kuifmees	1	1	1		2
Matkop				2	
Merel	4	2	6	7	2
Nachtegaal			4	2	
Paapje					1
Pimpelmees	121	29	127	110	190
Putter			1		
Rietgors	20	5	24	37	17
Rietzanger	17	30	27	56	19
Roerdomp		1			
Roodborst	48	22	21	17	10
Roodborsttapuit		2	2	1	3
Snor	1	1	4	8	2
Sprinkhaanzanger		1		2	
Staartmees	8	7		16	5
Tjiftjaf	132	62	78	70	86
Tuinfluit	29	7	25	31	8
Vink	1	1		1	
Winterkoning	28	29	13	22	6
Witte kwikstaart	1				1
Zanglijster	13	14	8	9	10
Zwartkop	115	31	83	149	80

Tabel 2:
Aantallen geringde jonge vogels tot eind juli

Snackende kauwen



Dick A. Jonkers



Kauwen

Jelle Hogenbirk

Op 12 mei 2019 reed ik fietsend over het Gebed zonder End, de zandweg die vanaf de Crailllose Brug benoorden Hilversum richting de A 1 loopt. Op topografische kaarten wordt hij aangeduid als Nieuwe Craillloseweg. Tijdens deze fietstocht viel mijn oog op een grote groep foeragerende kauwen ter hoogte van het vogelreservaat De Aardjesberg. In totaal ging het om ruim 160 vogels, die rondom in het zand op de weg liepen te pikken. Iets verderop was een kleine groep zwarte kraaien actief. Onderweg was door mij al gezien dat vanuit de eikensingels aan beide zijden van de weg zeer veel spinseldraden hingen met daaraan kleine groene rupsjes. Die waren uiteindelijk op de grond terecht gekomen, om zich daar in een stevige cocon te kunnen verpoppen.

De rupsjes bleken afkomstig te zijn van de kleine wintervlinder (*Operothoptera brunata*). Mogelijk levert hun aanwezigheid behalve voor de aanwezige kauwen en zwarte kraaien een belangrijke bijdrage aan de broedresultaten van andere insectenetende vogels. Die moeten dan natuurlijk wel rupsen op de menukaart hebben staan, zoals kool- en pimpelmees.

Wageningen University Research (WUR) stelde vast dat 2019 weer een topjaar is voor de kleine nachttactieve wintervlinder. De soort lijkt dit jaar weer een hoge plaagdichtheid te bereiken. Het laatste topjaar was 2010. De broedresultaten van zijn belangrijkste predatoren worden daar met spanning afgewacht.

Rups

Jeroen Voogd



Ze komen weer, een vlucht spreeuwen

Paul Keuning





Vogeltreffers

van Katinka Mann

Na een basiscursus fotografie liep ik tijdens het fotograferen van indoor paardensport tegen de grenzen van systeemcamera's en lenzen aan. Vervolgens werd een Nikon DSLR met lichtsterke lenzen aangeschaft. Naast paarden werden ook allerlei andere diersoorten vastgelegd, het fotograferen groeide uit tot een prettige verslaving.

Tijdens de vogelherkenningscursus van de VWG voorjaar 2016 ontstond de combinatie vogels en fotografie. Naast fotodagjes hier en daar ga ik graag een week per jaar naar een vogelrijke bestemming, uiteraard vergezeld van mijn camera.



*Kerkuil knapt een uiltje in een tak boven de weg.
Omgeving Arnhem, okt. 2018*



*... 'Help, mijn man is klusser'.
Papegaaiduiker man komt heel trots naar zijn vrouw in haar hol aanstappen met in zijn snavel een takje als nest bijdrage.
Farne Islands, mei 2018*



Man en vrouw zeekoet begroeten elkaar, Farne Islands, mei 2018





Steenuil poseert trots met muis, Gelderland, juni 2017



Parende zeekoeten, Farne Islands, mei 2018



Ransuil op een paaltje langs de weg, omgeving Arnhem, okt. 2018



Visdieven

Jeannette Tas

Samen overleven - Over samenleven

Ronald Hermsen

Een visdief op een paaltje. Voor veel mensen waarschijnlijk net zo bijzonder als een viskraam in Volendam. Maar ik stap ervoor van mijn fiets. Ooit kreeg ik een bouwpakket van een Concorde op een standaard (waarom eigenlijk?). Aan dat vliegtuig moet ik denken bij zo'n visdief en bij sterns in het algemeen. En ook aan modern ballet. Aan sierlijke vormen die toch ook scherp en afgekant zijn.

De visdief waar ik nu over schrijf, zat op een paaltje in de Molenpolder bij Maarssen. Het was mijn eerste van het jaar. Ik denk heel vaak: "Dit moet ik opschrijven, leuk voor in De Korhaan". Maar zo iets vergeet ik dan weer en weet alleen nog, dat ik iets vergeten ben wat leuk was geweest om op te schrijven. Enfin, seniorenmomentjes, ik zal u er verder niet mee vermoeien. Maar zo komt het wel, dat ik niet meer weet op welke datum mijn eerste visdiefe van dit jaar werd gezien. Het was april, dat weet ik nog wel en ook dat de grens van mei naderde.

Schots en scheef

Hij zat er fier bij, mijn 'skotstirn', zoals hij in het Fries heet. Waarschijnlijk betekent dit 'bedelstern', maar het kan ook duiden op het 'schots en scheef vliegen' van de vogel. Sterns gebruiken drie technieken tijdens het foerageren boven water. De eerste is stootduiken, waarbij ze een prooi tot zo'n 20-30 cm onder de

wateroppervlakte pakken. Verder maken ze oppervlakte duiken voor een prooi vlak onder de oppervlakte. Als derde doen ze aan dipduiken voor een prooi aan de oppervlakte en scheren over het water. Moerassterns vliegen meestal rond en halen hun insecten uit de lucht of van vegetatie. Maar hoe sterns ook hun voedsel bemachtigen, het is altijd gracieus.

In de twintigste eeuw werd 'mijn' visdief in goede jaren nog vergezeld door bijna 50.000 broedpaartjes, tegenwoordig zijn het er op zijn hoogst zo'n 20.000. Vooral op de Wadden en in het Deltagebied, maar ook ver landinwaarts kun je ze vinden. Hij is in het verleden nogal in de problemen gekomen, o.a. door pesticiden en overbevissing van het IJsselmeer. Dit laatste zorgt vaak voor een tekort aan spiering om hun jongen te voeden, waardoor deze in magere jaren in hun ondiepe nestkuiltjes sterven van de honger. Gelukkig lijkt de soort de laatste jaren weer licht toe te nemen.

Overlevingsdrang

Als je zo'n spiering vraagt wat hij liever heeft: door de mens of door een visdief gevangen worden, dan weet ik niet of hem dat wat uitmaakt. Die spiering wil gewoon het liefst dartel rondzwemmen, wat me logisch lijkt. En dat wij diersoorten elkaar in onze overlevingsdrang in de weg zitten, begrijp ik ook. Weleens naar een programma van Sir David Attenborough of De rijdende rechter gekeken? "Kan het ook wat minder?", hoor ik mezelf nogal eens denken.

Het overleven van ons mensen is inmiddels aardig goed geregeld, behalve dat we elkaar wat aandoen. Laten we ons wat meer gaan richten op samenleven, zowel met mensen als met spieringen en alles wat zich ertussen, eronder en erboven bevindt. Het is namelijk niet zo dat we zonder elkaar kunnen. Samenleven is het nieuwe overleven.



Wulp

Bertus van den Brink



Dick A. Jonkers

Ook in dit nummer weer aandacht voor de wulp, die door Sovon is uitgeroepen tot 'Vogel van het jaar 2019'. Om te beginnen wordt kort zijn broedvogelverleden op de Gooise heiden belicht, gevolgd door informatie over ontwikkelingen bij niet-broedvogels. De vroegere aanwezigheid van slaapplaatsen wordt even aangestipt. Verder wordt het een en ander beschreven over de naamgeving. Ten slotte wordt ingegaan op de benutting van de soort en zijn voedsel. .

Voormalige broedvogel en afgenomen pleisteraar

Als broedvogel is de wulp nooit talrijk geweest in het onderzoeksgebied van de Vogelwerkgroep. Het broeden beperkte zich tot de Gooise heidevelden. In de jaren dertig van de vorige eeuw werd een aantal van 20-30 broedparen aannemelijk geacht (Jonkers *et al.* 1987). In de loop van de jaren 80 is de soort verdwenen van de heiden. Een hoge recreatiedruk en vergrassing in de regio worden in Colaris (1998) genoemd als oorzaken. Een terugkeer als broedvogel op de Gooise heidevelden kunnen we wel uit ons hoofd zetten.

In Nederland staat hij als kwetsbaar aangeduid op de Rode Lijst. In grote delen van Europa is onvoldoende reproductie een belangrijke oorzaak voor de afname van het aantal broedparen van de wulp (Gerritsen, 2018). Mooij (2019) vermeldt, dat er slechtst één enkel geval bekend is van een mislukte broedpoging in de Eempolders.

Als niet-broedvogel was de soort vroeger soms in vrij grote aantallen aanwezig op graslanden. Na de afsluiting van de Zuiderzee en de aanleg van Flevoland zijn de aantallen pleisteraars langs de oevers van het IJ-, Gooi- en Eemmeer

afgenomen. Klippel & Van Leyden (1981) geven aan, dat in onze regio de Eempolders, na het verdwijnen van de Zuiderzee, belangrijkste pleisterplaats vormen. Door maandelijkse tellingen in de westelijke Eempolders is tegenwoordig over de verspreiding en aantallen als niet-broedvogel in een deel daarvan behoorlijk wat bekend. Het zijn in die gebieden nog steeds doortrekkers en wintergasten, maar helaas geen broedvogels. Uit de update van Mooij (2019) in het vorige nummer blijkt dat de jaartotalen van de wulp in de Eempolders vanaf het midden van de jaren 70 geleidelijk aan

stegen tot 1983, met een piek van 3500 exemplaren. Daarna zakten de aantallen, onderbroken door enkele lagere pieken als een kaartenhuis ineens, met een dieptepunt in 2002, toen de wulpen vrijwel verdwenen leken te zijn. Hierna volgde met pieken en dalen een lichte opleving, waarbij het maximum zo rond de 500 wulpen lag. De oorzaken van dit fenomeen zijn nog niet vastgesteld. Van de overige mogelijk geschikte terreinen voor wulpen in het gebied tussen Vecht en Eem ontbreken dergelijke gegevens, maar er worden wel wulpen gesignaleerd in de graslanden.



Slaapplaatsen

Van wulpen is bekend dat zij gebruik maken van slaapplaatsen om gezamenlijk te overnachten. Aan de kust bij Huizen zou zich in de jaren 40 van de vorige eeuw een dergelijke overnachtingsplek hebben bevonden. (Jonkers *et al.*, 1987).

In dezelfde publicatie wordt voor september 1960 een slaapplaats genoemd aan de monding van de Eem. Hierin wordt bij de Stichtse Brug voor januari 1985 een aantal van 380 wulpen opgegeven. Op deze plek is ook gesignaleerd dat zich begin augustus 1985 ongeveer 700 exemplaren vanuit de Eempolders en nabijgelegen graslanden richting Flevopolder begaven. Uit de Buitenpolder Noord in Eemnes zijn waarnemingen bekend van een slaapplaats in het daar liggende plasje. Tijdens de Eempoldertellingen zijn daar echter nooit slaapplaatsen van wulpen gesignaleerd, omdat het tellen pas laat in de ochtend begint. Het verdient aanbeveling om te proberen slaapplaatsen op te gaan sporen en een teller te zoeken, die deze aan kan melden bij Sovon voor het meetnet 'slaapplaatstellingen'.

Naamgeving

Behalve een officiële soortnaam en een wetenschappelijke naam hebben vogels ook volksnamen. Hoe bekender de soort des te meer namen. De wulp heeft er vele tientallen. Zo'n naam kan ontleend zijn aan een klanknabootsing, gelijkenis, eigenschap, etc. Het geluid klinkt al "koerlieuw". De wetenschappelijke naam *Numenius arquata* betekent: (vogel) met boogvormige snavel als van de nieuwe maan. Wulp had betrekking op het geluid, dat leek op een schreeuwende vogel, en deed denken aan de hoge kreten van een jong hondje. Regenfluit en rëgentuter zijn namen die onder meer verwijzen naar de droefgeestige roep, waarmee een regenbui wordt aangekondigd. Grote braakvogel verwijst naar het voedsel zoeken op braakliggende graslanden, die eertijds in juni werden 'gebroken'.

Benutting

In de periode 1500-1800 zocht men in de duingebieden van westelijk Nederland voor consumptie naar de eieren van de wulp, zoals naar voren komt op plakaten uit die periode (De Rijk, 2015). In de

tweede helft van de 19e eeuw werd de soort bejaagd met het geweer en gevangen met stalnetten, de zgn. warflouwen. Het klinkt raar voor een steltloper, maar vroeger werden wulpen ook in kooien gehouden.

Voedsel

Wat en hoe eten wulpen?

Zowel dieren als planten worden genuttigd. Het menu bestaat vooral uit ongewervelden, afkomstig uit de bovenste bodemlaag en de bodemoppervlakte, waaronder wormen en larven van langpootmuggen (emelten). Kleine gewervelde dieren maken een gering deel uit van het voedselpakket. Het onderzoeksgebied van de Vogelwerkgroep ligt in het binnenland. In het voormalige broedgebied, de heidevelden zal het ze aan voedsel niet ontbroken hebben met de vele loopkevers, keverlarven, krekels, oorwormen, rupsen, vlinders en duizendpoten. In periodes met plagen van het heidehaantje zal er in ieder geval

voldoende te eten zijn geweest.

In Eemland en het Vechtplassengebied lijkt eveneens geen gebrek aan prooidieren te zijn. Jan Mooij (2019) stelt zich de vraag, waarom in De Noord de aantallen zijn ingestort. Grote delen daarvan zijn reservaat. Zou er minder voedsel zijn en/of is dat slechter bereikbaar door een ander beheer? De Zuid is populairder. Dat wordt begraasd en gemaaid en een korte vegetatie zou aantrekkelijker kunnen zijn. Entomologisch onderzoek zou aanwijzingen kunnen geven. Tot slot een voorbeeld van de wijze waarop wulpen soms hun prooi bemachtigen. Met zijn kromme snavel is hij in staat lange wormen loodrecht uit de grond te trekken. (*zie de illustratis*) Dit voorkomt dat ze afbreken en dus levert de vangactie een groter hapje op. Met een lange rechte snavel, zoals bij een grutto, gaat dat verticaal omhoog hijsen met heel wat meer moeite gepaard.



De illustraties bij dit artikel zijn gemaakt door Henk van Bork

Literatuur

- Blok, H. & Ter Steege, H. 1995. De Nederlandse vogelnamen en hun betekenis. Leidschendam/Waalre. 308 blz.
- De Rijk, J., 2015. Vogels en mensen in Nederland 1500-1920. Vrije Universiteit Amsterdam. Proefschrift.
- Gerritsen, G.J. 2018. Wulp *Numenius arquata*. In Sovon Vogelonderzoek.
- Nederland 2018. Vogelatlas van Nederland. Kosmos Uitgevers, Utrecht/Antwerpen: 242-243.
- Glutz von Blotzheim, U.N., Bauer, K.M. & Bezzel, E., 1977. Handbuch der Vögel Mitteleuropas. Band 7. Charadriiformes (2.Teil). Akademische Verlagsgesellschaft, Wiesbaden: 346.
- <https://www.researchgate.net/publication/232927128>. Why do curlews *Numenius* have decurved bills?
- Jonkers, D.A., Kole, R.A. & Taapken, J., 1987. Vogels tussen Vecht en Eem. Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken. Hilversum: 219-221.
- Jonkers, D.A., 1998. Vogels in Colaris, W.J.J. Natuur van het Gooi. Epe.
- Klippel, N.A. & Van Leyden, A. (red.), 1981. Vogels in de Eempolders. Zes jaren Eempoldertellingen 1973-1978.
- Mooij, J., 2019. Het voorkomen van de wulp in de westelijke Eempolders. De Korhaan 53(2): 19-21.





Het voorkomen van de slobeend in de westelijke Eempolders

Jan Mooij

Eempolder

Paul Keuning



Slobeend

Jaap Bikker

De bekendste weidevogels zijn de steltlopers. Er zijn echter nog andere vogels die als weidevogels worden beschouwd. Van de zangvogels zijn dat onder andere de veldleeuwerik en de graspieper. Van de eenden zijn dit de zomertaling, de kuifeend en de slobeend. Weliswaar komen ook de wilde eend en de krakeend nogal eens voor in weidegebieden, maar deze soorten zijn ook op veel andere plekken te vinden. De zomertaling is hier zeldzaam. Hij wordt ieder jaar nog wel een of meer keren waargenomen en vermoedelijk broedt hij

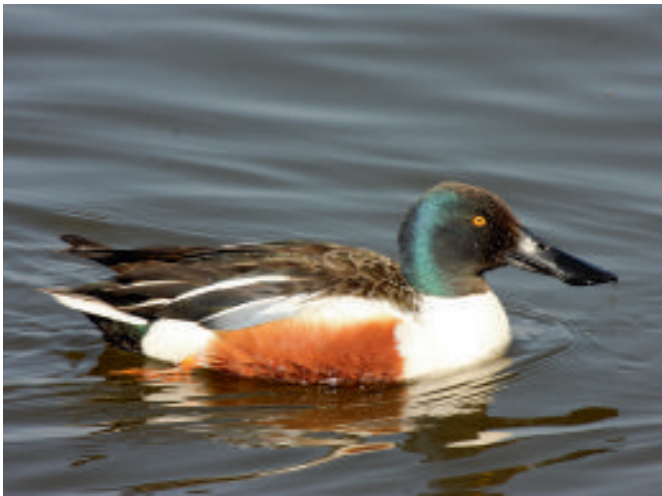
ook nog wel in de polder. De kuifeend is al eerder behandeld, nu is de beurt dus aan de slobeend.

De slobeend is een eend die een voorkeur heeft voor ondiep voedselrijk water, waar hij door slobberen zijn voedsel kan verzamelen. Dit komt in de polders vaak voor, met name als het water in het reservaat hoog staat. Ook de stukken weiland die in het voorjaar plasdras gezet worden om de weidevogels betere kansen te geven kunnen heel geschikt zijn. In figuur 1 en 2 zien we weer het overzicht

van alle waarnemingen en de totale aantallen per jaar. We zien dat vanaf het begin van de tellingen de aantallen gestaag afnemen. Vanaf 1986 blijven ze stabiel, met een paar uitschieters rond 1990. Vanaf 1999 nemen ze opeens toe en daarna blijven ze min of meer constant. De laatste jaren lijkt het aantal weer wat lager te zijn. In 2006 en 2010 zien we extreem hoge totale aantallen. De presentie toont hetzelfde beeld, zonder de uitschieters. Dat geeft aan dat de grote aantallen te maken hebben met relatief grote groepen.

Uit figuur 1 blijkt dat de hoge aantallen in 2006 en 2010 veroorzaakt worden door zeer hoge aantallen in maart en april van die jaren. Dit is nog voor de broedtijd. Kennelijk verzamelden de slobeenden zich in de polders (en in dit geval in het reservaat, waar het water hoog stond). De grote aantallen waren gedurende drie tellingen aanwezig, dus deze groepen bleven minstens een maand hangen. Als broedtijd worden mei en juni opgegeven. Het ging zeker niet alleen om plaatselijke broedvogels, want later in het jaar waren de aantallen normaal.

De gemiddelde aantallen in mei en juni zien we in figuur 5. Dit geeft ruwweg hetzelfde beeld als de totale aantallen, maar de stijging na 2000 lijkt wat later in te zetten. Opvallend is dat de stijging



Slobeend

Paul van der Poel



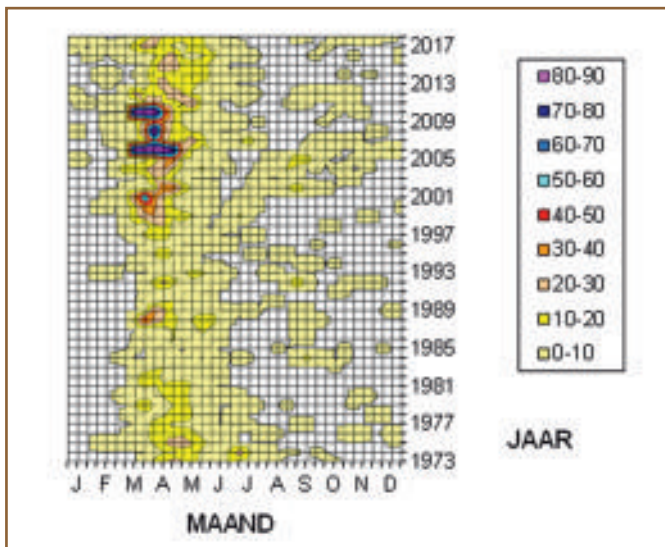
Slobeend

Kees Maring

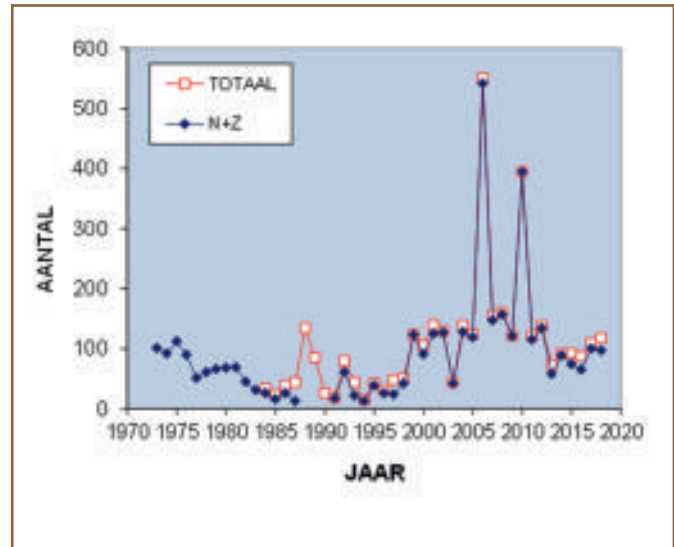
plaatsvindt in een periode waarin de landelijke broedpopulatie volgens het BMP-project van Sovon juist wat afneemt. De laatste jaren is de BMP-index stabiel, net als onze aantallen. De grootste aantallen zien we in telgebied Noord, maar de laatste paar jaar zijn de aantallen in de Oosterveent sterk gestegen.

Mogelijk hangt dit samen met het grote stuk plas-dras weiland dat daar een paar jaar geleden is ingericht. Per vierkante kilometer zijn de aantallen in de Oosterveent nu het hoogst. De aantallen in telgebied Zuid zijn veel lager. Na de broedtijd verdwijnen vrijwel alle slobeenden uit de Eempolders. Ze

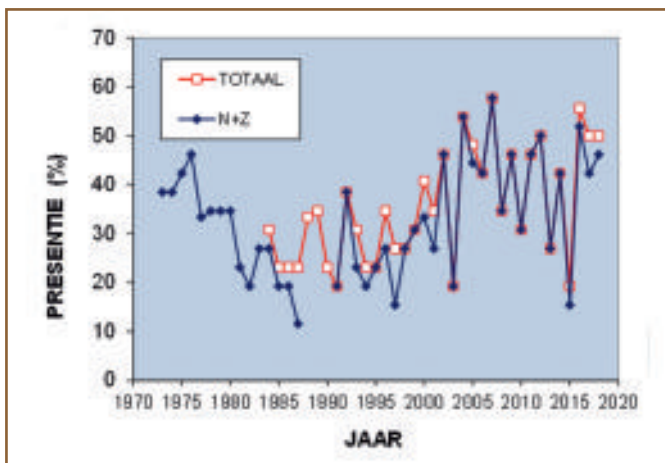
concentreren zich dan op grotere wateren zoals de randmeren. Alleen begin september zien we nog een klein piekje dat wel met de trek te maken zal hebben. In figuur 1 is dit trouwens nauwelijks terug te vinden. In de winter zijn slobeenden vrijwel afwezig.



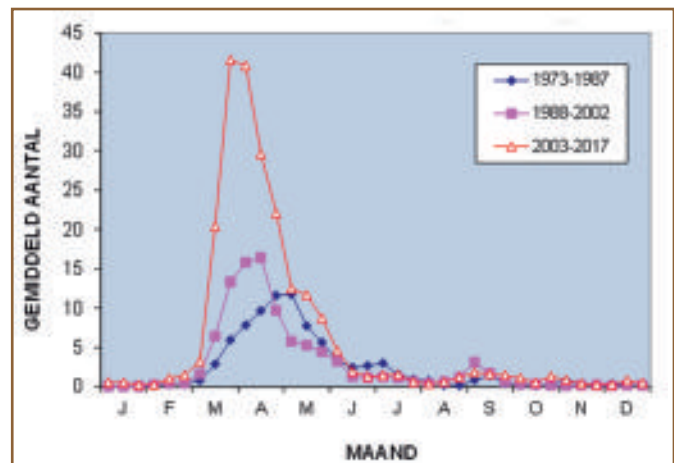
Figuur 1. Samenvatting van alle telresultaten voor de slobeend. Tot 1984 zonder de Oosterveent, vanaf dat jaar inclusief de Oosterveent.



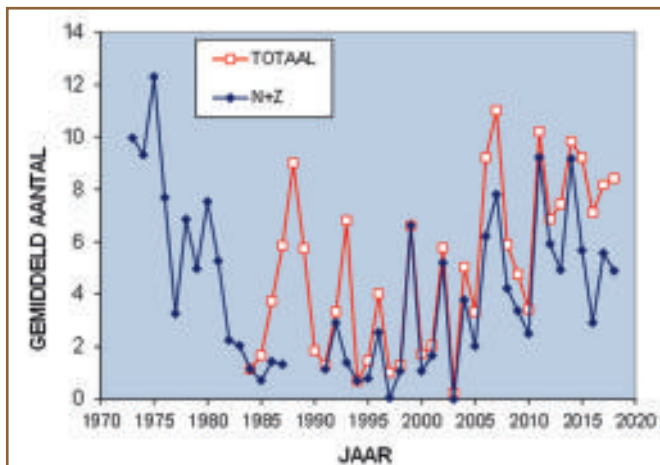
Figuur 2. Totaal aantal getelde slobeenden per jaar. De blauwe lijn geeft de aantallen zonder de Oosterveent, de rode lijn de totale aantallen.



Figuur 3. Presentie van de slobeend per jaar. De blauwe lijn geeft de presentie zonder de Oosterveent, de rode lijn de totale presentie.



Figuur 4. Gemiddeld aantal slobeenden per decade voor drie periodes van vijftien jaar.



Literatuur

- Jonkers, D.A., Kole, R.A. & Taapken, J. (red.), 1987. Vogels tussen Vecht en Eem. VWG het Gooi en Omstreken, Hilversum.
- SOVON 1987. Atlas van de Nederlandse Vogels, Arnhem.

Figuur 5. Gemiddeld aantal slobbeenders per jaar voor de maanden mei en juni (broedtijd).



Een grote gele kwik in je tuin in Huizen

Loes & Paul van der Poel



Grote gele kwikstaart op de plaats rust

Paul van der Poel



Grote gele kwikstaart rust op de voerplaats bij minus 8

Paul van der Poel

Vorig jaar had Bertus van den Brink lange tijd dagelijks een grote gele kwikstaart in zijn tuin. Dit jaar was onze tuin aan De Klaver in Huizen aan de beurt. Vanaf 13 januari tot en met 19 februari 2019 foerageerde en rustte geregeld een eerste winter grote gele kwikstaart bij ons. Uit de vijver viste hij allerlei lekkers. Tot 1 februari werden de gedroogde meelwormen versmaad en werden

natuurlijk voedsel, kruimels vetbol onder de vetbolautomaat en universeelvoer gegeten. Later waren de meelwormen weer de lekkernij. Wanneer de hordes huismussen en spreuwen te opdringerig en agressief werden, trippelde de kwikstaart een eindje weg of vloog voor een poosje naar elders. In rustige periodes rustte kwikkie, zoals we hem inmiddels noemden, op een van de stenen in de

vijverrand. Toen het vroom rustte hij op zijn buik op een van de voerplaatsen. Op 1 maart dook hij opeens weer even op. Verder zagen we langs de waterpartij bij de Zuiderzee in Huizen vermoedelijk dezelfde grote gele kwikstaart. Ook dit exemplaar was in het bezit van het eerstejaars winterkleed.



Kennelijk vormen vogels geen beletsel voor de uitbreiding van vliegveld Lelystad tot 'Airport'

Paul Keuning

Over de mogelijke risico's op botsingen met grote vogels rond de op stapel staande uitbreiding van vliegveld Lelystad tot 'Airport', vond op 27 maart 2019 een rondetafeldebat plaats. Hiervoor werden door de vaste Kamercommissie voor Infrastructuur en Waterstaat verschillende deskundigen uitgenodigd.

Een van hen was Rob Lensink van Bureau Waardenburg. Uit de rapportage van dit bureau was, met een beperkt aantal tellingen rond het vliegveld, vastgesteld dat de kans op fatale ongelukken als gevolg van aanvaringen met grote vogels, verwaarloosbaar klein is. Met grote vogels worden bedoeld ganzen, ooievaars en aalscholvers.

Nu onlangs ook de mogelijkheid is geschapen om van Lelystad steiler op te

stijgen en ook met een steilere dalhoek te naderen, wordt het vliegen op lagere hoogte beperkt. Onder de 300 m is er een verhoogd risico op motorschade wanneer een grote vogel naar binnen wordt gezogen.

Ondanks de nabijheid van de Oostvaardersplassen en ongeacht het feit dat de hele Flevopolder met de omliggende Randmeren volgens de Internationale Vliegveiligheidsrapportage (AIP) bestempeld wordt als een 'heavy risk', gaat minister Cora van Nieuwenhuizen er in haar antwoorden op Kamervragen van uit dat 'het risico in de directe omgeving van Lelystad Airport beheersbaar is'. Het zou vergelijkbaar zijn met de situatie rond Schiphol en Eindhoven Airport.

De foto's zijn beschikbaar gesteld door NRC





Veldgids vogeltrek

Dick A. Jonkers



Van oudsher zijn mensen geboeid door vogeltrek, waarbij al dan niet grote groepen vogels zich op weg begeven naar gebieden elders, bijvoorbeeld om daar te overwinteren. Een van de verschijnselen is de najaarstrek. Jaarlijks begeven grote aantallen vogels zich op weg naar hun winterkwartieren. In de jaren 70 van de vorige eeuw hield de Vogelwerkgroep zich bezig met trekellingen op een telpost aan een akkerrand van het Corversbos bij Hilversum. Het herkennen in die jaren viel niet altijd mee. Ervaring met het herkennen van vlieggedrag en de roep moesten tot een determinatie leiden. We moesten ons behelpen met het in 1953 uitgegeven standaardwerkje 'Vogels trekken over ons land' dat o.a. melding maakte van vluchtkenmerken, geluid, groepssamenstelling en trekperiode. Illustraties ontbraken! In het gemis aan een in de huidige tijd passende en in het veld te raadplegen gids over vogeltrek wordt nu voorzien. De auteurs kregen hulp van 'Trekellen.nl' en Sovon bij het

vervaardigen van hun publicatie. Zij kunnen erin inleggen met het prachtige resultaat. Er zijn 135 soorten uitgekozen die als trekvogel waargenomen kunnen worden en waarvan de trekroep het op naam brengen complementeert. De auteurs zijn erin geslaagd om per soort op twee bladzijden op overzichtelijke wijze de informatie compact te presenteren. Van elke trekvogel zijn op een kaartje verspreidingsgebied, broedareaal, presentie in het hele jaar en bij invasies weergegeven. Achtereenvolgens staan summier de trekroute en trektijd. Verder komt het vliegbeeld in tekst en beeld aan de orde, evenals de trekroep. De trekintensiteit per maand in de periode 2000-2018 en de aantallen per uur worden in een grafiek weergegeven. Ook is er van elke soort een sonogram afgebeeld, met het aantal kHz dat wordt geproduceerd. In het veld is dit niet bruikbaar. Een app 'Birdsounds Europe' met trekvogelgeluiden moet apart worden aangeschaft.



Het dwarse vogelboek

Dick A. Jonkers

Met bovenstaande titel wordt meteen de toon gezet van deze uitgave. Het is geschreven door Siegfried Woldhek, in de jaren tachtig directeur van Vogelbescherming Nederland en daarvoor directeur bij het Wereld Natuur Fonds. Als tekenaar en illustrator is hij al enkele decennia actief in NRC Handelsblad met zijn treffende spotprenten van politici. Van Vrij Nederland is hij eveneens medewerker. Ook houdt hij zich bezig met het geven van tekencursussen voor beginners en gevorderden en daarnaast met workshops over vogels tekenen. Verder schreef hij een aantal boeken. Een van de redenen voor het vervaardigen van "Het dwarse vogelboek", is zijn

ongerustheid over een trend, die zich lijkt te ontwikkelen door tijdens het doen van vogelwaarnemingen zoveel mogelijk vogelsoorten te scoren. Aan de populariteit van de activiteiten van Sovon, Vogelbescherming, vogelwerkgroepen e.d. is dat gelukkig nog niet merkbaar, maar het kan wel een teken aan de wand zijn. De mening van de auteur is, dat waarneming van vogels geen wedstrijd zou moeten zijn, maar een hobby, waarbij de natuur in alle opzichten wordt ervaren door gebruik te maken van de zintuigen. Het vogels kijken kan dan door al dan niet ervaren waarnemers leiden tot een feest van genieten, verwondering en contemplatie. Het boek ligt letterlijk

dwars door het liggend formaat waarin het is afgedrukt. De inhoud is verrassend met ruim 240 kleurenfoto's van de auteur, gemaakt tijdens zijn trips over de wereld. Er zijn een aantal foto's opgenomen die over één, of doorlopend over de volgende pagina zijn afgedrukt. Een vondst in de inleiding is de afbeelding van een vink in blokform. Bij elke foto staat zowel de Nederlandse als de wetenschappelijke naam. De indeling in families is geheel anders dan de conventionele, die gebruikt wordt in de wetenschappelijke vogelliteratuur en in gidsen. In plaats daarvan heeft de auteur zijn creativiteit de vrije hand gegeven. Hij bracht de soorten onder in achttien families met markante

namen, waarvan er al enkele op de omslag de aandacht trekken. Soorten met een overeenkomstig gedrag of kenmerk werden ondergebracht in een familie. Een bedachte familie kreeg een Latijnse naam. Zo kwamen de koorzangers (Cantoridea)

bijvoorbeeld bij de vocalisten, de vechtersbazen bij de Pugnatoridea, misbaksels bij de Defectidae en de niet-levendigen bij de Mortuidae.

Woldhek, S. 2019, Het dwarse vogelboek.
Uitgeverij Podium.
ISBN 978 90 5759 966 8
176 blz. Prijs 29,95



Programma

Meer informatie en geactualiseerde informatie over excursies en lezingen is te vinden op de website. Voor sommige excursies en weekenden moet men zich aanmelden, ook dat staat op de website aangegeven. Voor gewone excursies is aanmelden niet nodig. Als een excursie wordt afgelast of als er wijzigingen zijn dan staat dat uiterlijk de avond tevoren vóór 18.00 uur op de website.

Donderdag 12 september 2019:

Fotowerkgroep,

excursie. Nadere informatie volgt op de website.

Donderdag 19 september 2019:

De Meerkoet en de Zeearend in het Eemmeer,

duo-lezing door Remco Daalder en Dirk Prop. Aanvang: 20.00 uur Infoschuur, zaal open 19.30 uur.

Zondag 22 september 2019:

Texel,

excursie o.l.v. Poul Hulzink. Vertrektijd: 7.00 uur vanaf NS-station Bussum Zuid.

Vrijdag 27 september 2019:

Lauwersmeer en Schiermonnikoog, najaarsweekend, *opgeven niet meer mogelijk*; volgeboekt

Zaterdag 5 oktober 2019,

Euro Birdwatch,

het programma wordt later op de website bekend gemaakt.

Donderdag 10 oktober 2019:

Fotowerkgroep,

enkele leden geven presentaties over vogels uit Afrika. Plaats en tijd op de website

Donderdag 17 oktober 2019:

De oieivaar terug als broedvogel,

lezing door Engbert van Oort. Aanvang: 20.00 uur. Infoschuur, zaal open 19.30 uur.

Zaterdag 19 oktober 2019:

Waterleidingduinen,

excursie o.l.v. Wouter Rohde. Vertrektijd: 7.30 uur vanaf NS-station Bussum Zuid.

Woensdag 30 oktober 2019:

Jaarbijeenkomst Ringstation,

aanvang: 19.30 uur, gebouw 't Laer, Oude Postweg 1, Hilversum. Belangstelling voor het ringen van vogels, dan ben je van harte welkom en het verplicht tot niets. Aanmelden via ringstation@vwggooi.nl

Woensdag 13 november 2019:

Jaarbijeenkomst Weidevogelgroep,

aanvang: 19.30 uur, gebouw De Schoter, Wakkerendijk 66a te Eemnes. Geïnteresseerden zijn van harte welkom en het verplicht tot niets. Aanmelden via: g.bieshaar1@kpnplanet.nl.

Donderdag 21 november 2019:

Roofvogelwerkgroep,

lezing door Hanneke Sevink. Aanvang: 20.00 uur Infoschuur, zaal open 19.30 uur.

Vrijdag 22 november 2019,

Buitenlandreis: reünie 2019 en bestemming 2020,

aanvang: 20.00 uur Infoschuur, zaal open 19.30 uur.

Zondag 24 november 2019:

Soesterduinen,

excursie o.l.v. Irma Hornsveld en Hedwig Schoorlemmer. Vertrektijd: 8.00 uur vanaf LET OP: NS-station BAARN.

Zondag 1 december 2019:

Bikbergen,

excursie o.l.v. Piet Spoorenberg, Joke van Velsen en Poul Hulzink. Vertrektijd: 8.00 uur vanaf parkeerplaats bij restaurant de Goede Gooier, Crailoseweg 151, Blaricum (N527).

Woensdag 4 december 2019:

Fotowerkgroep: alles behalve vogels,

aanvang: 20.00 uur Infoschuur, zaal open 19.30 uur. Fotografen vertonen hun "bijvangst".

Zaterdag 7 december 2019:

Jaarbijeenkomst

Werkgroep Broedvogelinventarisaties,

aanvang: 9.30 uur Infoschuur. Geïnteresseerden zijn van harte welkom en het verplicht tot niets. Meld je s.v.p. via email aan (broedvogels@vwggooi.nl).

Donderdag 12 december 2019:

Werkgroep Weidevogelnestbescherming,

lezing door Gert Bieshaar en Ger-Jan van Loenen. Aanvang: 20.00 uur Infoschuur, zaal open 19.30 uur.

Zondag 15 december 2019:

Gaasterland,

excursie o.l.v. Wouter Rohde. Vertrektijd: 7.30 uur van NS station Bussum Zuid.

Informatie

WIJZIGINGEN LEDENREGISTER

Selectie van 01-04-2019 t/m 31-07-2019

Nieuwe leden: aantal 18

Geroyeerde leden: aantal 4

Opgezegde leden: aantal 0

Overleden leden: aantal 1

In verband met de wetgeving in het kader van de privacybescherming worden alleen totalen opgenomen.



De foto, het voeren van jonge oeverzwaluwen in de Groeve Oostermeent, is genomen door Ab Walet

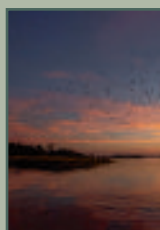
INLEVEREN KOPIJ

Voor 28 september 2019

Kopij kunt u sturen naar:

redactie@vwggooi.nl

In principe bepaalt de datum van binnenkomst bij de redactie plaatsing in een volgend nummer



Deze stemmige foto van een zwerm spreeuwen boven de Loosdrechtse plassen is genomen door Hugo Weenen

Werkgebied van de Vogelwerkgroep Gooi en Omstreken



Contributie en lidmaatschap

Het lidmaatschap is inclusief ons verenigingsblad De Korhaan.

De contributie van de Vogelwerkgroep bedraagt minimaal € 20,- per jaar.

Leden uit één gezin, of samenwonenden kunnen huisgenoot-lid worden. De contributie is dan minimaal € 7,- per jaar. Je ontvangt dan geen tijdschrift.

Opzeggen van het lidmaatschap graag vóór 1 november van het lopende kalenderjaar.

Schenkingen

Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken is als ANBI aangemerkt en daardoor zijn uw giften onder voorwaarden aftrekbaar bij de Belastingdienst.

Daarnaast kunt u in uw testament een legaat opnemen ten gunste van de VWG. Het is gewenst dit wel met uw notaris te bespreken.

De vogelherkenningscursus bij de Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken

Het enthousiast cursusteam staat op 1 oktober a.s. weer klaar om nieuwe belangstellende cursisten op weg te helpen met het verwerven van kennis over vogels, zowel door middel van presentaties, als de praktijk in het veld. Tijdens zes avonden en vier excursies maakt u kennis met de Gooise vogelwereld. Lees verder op de website van de VWG bij Werk en Subgroepen > cursussen [<https://www.vwggooi.nl/index.php/2014-08-31-10-59-23/cursussen>]. Aanmelden uitsluitend via de website.

Adressenlijst



Website <http://vwggooi.nl>

Bankrekening Triodosbank rekening nummer: NL17 TRIO 0391 1047 99

t.n.v. VWG Het Gooi e.o., Bussum

Bestuur van de Vogelwerkgroep

Voorzitter	Piet Spoorenberg	Celebesstraat 36, 3742 DD Baarn	035-5436371	voorzitter@vwggooi.nl
Secretaris	Huub Casander	Vlie 30, 1273 WN Huizen	035-5259131	secretaris@vwggooi.nl
Penningmeester	Niek Wieringa	Zoddeland 12, 1394 KR Nederhorst den Berg	06-48477299	penningmeester@vwggooi.nl
Onderzoek en bescherming	vacature			avifauna@vwggooi.nl
Ledenactiviteiten	Wouter Rohde	Prof. De Jongstraat 3, 1221 HX Hilversum	035-6422629	excursies@vwggooi.nl
Communicatie	Ton van den Oudenalder	Floriszlaan 40, 3742 MK Baarn	035-5432666	oudenalderr@casema.nl

Nuttige adressen

Lezingen en contactavonden zijn in de Infoschuur GNR, Naarderweg 103, 1217 GL Hilversum (bij de natuurbrug).

Vogelherkenningscursus	Francis Bakker	Schuttersweg 81, 1217 PW Hilversum	035-6560067	cursussen@vwggooi.nl
Lezingen	Feiko Prins	Hindelaan 23, 1216 CS Hilversum	035-6217017	lezingen@vwggooi.nl
Promotie en verkoop	Nel Huese	Elzenlaan 40, 1214 KM Hilversum	035-6248716	promotie@vwggooi.nl
Bibliotheek en archief	Paul Keuning	W. Barentzweg 88, 1212 BN Hilversum	035-5268281	pw.keuning@xs4all.nl
Vogelziekenhuis Naarden	Erik Bruinning	Burg. J. Visserlaan 1, 1411 BR Naarden	035-6945658	
Buitenland excursies	Evert Constandse		035-5317565	buitenland@vwggooi.nl
Fotowerkgroep	Hugo Weenen	Koggewagen 88, 1261 KD Blaricum	035-5241123	fotografie@vwggooi.nl
Ledenadministratie	zie binnenzijde voorblad			
Redactie De Korhaan	zie binnenzijde voorblad			
Website www.vwggooi.nl	Dirk Prop		06-44734989	
	webmaster@vwggooi.nl			
E-mail nieuwsbrief	VWG aanmelden bij nieuwsbriefvwg@vwggooi.nl of via de website			
Vogelwaarnemingen	zie www.gooi.waarneming.nl			

Het **Dineke Sluijters Vogelfonds** financiert projecten voor vogelbescherming en studie: zie voor het indienen van projectvoorstellen de website van de VWG. Adres: vogelfonds@vwggooi.nl

Wergroepen Subgroep Avifauna	Coördinatoren	Telefoon	E-mail
1. Watervogeltelling	vacant		
2. Eempoldertellingen	Jan Mooij	035-5429725	mooij.noorman@planet.nl
3. Weidevogelnestbescherming	Gert Bieshaar/Ger-Jan van Loenen	035-5311002	g.bieshaar1@kpnplanet.nl
4. Zwaluwenonderzoek	Dick Jonkers/Mieke Pieren-Olijhoek	035-5260456	dickjonkers@telfort.nl
5. Zwaluwkring Huizen	Mieke Pieren-Olijhoek	06-44101890	zwaluwen@vwggooi.nl
6. Zwaluwkring Ankeveen	Arda van der Lee	035-6562309	alder306@planet.nl
7. Zwaluwkring Hilversumse Meent	Pieter Schut/André van Soest	035-6936811	pieter.schut@planet.nl
8. Vogelringstation	Harry de Rooij	035-6289470	harryderooij@planet.nl
9. Nestkasten	Ronald Beskers	035-5387341	nestkastonderzoek@vwggooi.nl
10. Kerkuilen	Harry de Rooij/Gerard Mijnhout	035-6289470	harryderooij@planet.nl
11. Roofvogels	Harry de Rooij	035-6289470	harryderooij@planet.nl
12. IJsvogels	Jelle Harder	035-6937858	jelleharder@hetnet.nl
13. Broedvogelinventarisaties	Dirk Prop/Piet Spoorenberg	06-44734989	broedvogels@vwggooi.nl

Coördinatieteam Avifauna: Anco Driessen (*voorzitter*), Jan Mooij en Dirk Prop

Voor ongelukken en/of problemen die ontstaan tijdens activiteiten van de Vogelwerkgroep aanvaardt de vereniging geen enkele aansprakelijkheid. Deelname geschiedt op vrijwillige basis.

